

1700-tallet har godt og solidt tag i Nørregade

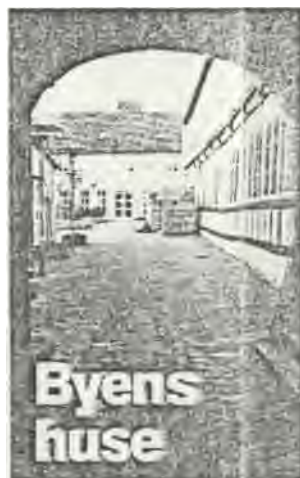
To arkitekter har sat deres præg på den kendte Horsens-gade - og det har eftertiden ikke formået at viske ud

Anders Kruuses hus Nørregade 21. Specielt porten og portalen fortæller, det er fra 1700-tallet, helt nøjagtigt 1786.

Nørregade 11, som er det første nyklassicistiske hus i Jylland. Oprindeligt har huset haft port i den østre ende og passer dermed ind i mønstret fra de andre 1700-tals huse i gaden. Karakteristisk er også pilastrene (søjlerne) på facaden, som oprindeligt har været fort helt ned til gaden.

Tekst: -
Chr. Rimestad
Foto:
Lars Juul

Nørregade 21 er ikke en af de bygninger, som vækker opsigt. Huset er enkelt, smukt, stilfærdigt.

Men i muren burde sidde en plade med teksten: "Her boede Anders Kruuse, 1700-tallets store arkitekt i Horsens".

For sammen med sin svoger Jens Hiernøe satte Anders

Kruuse dengang et markant præg på byen. Siden er flere af deres bygninger blevet revet ned. Men ikke dem alle. Mange smukke huse står stadig tilbage som en slags monument over de to.

Veje som minde

Ikke mindst i Nørregade. 1700-tallet har et godt og solidt tag i denne del af byen.

En vis ære har eftertiden vist Anders Kruuse og Jens Hiernøe ved at kalde et par veje op efter dem. Ikke i de kvarterer, hvor de byggede, men - ironisk nok - i et havneområde, der i skønhed ligger meget fjernt fra de idealer, de to brugte i deres arbejde.

Enkelt og jysk

Anders Kruuse og Jens Hiernøe blev begge født i Horsens. De voksede op i en by, hvor bindingsværket var fremherskende.

En opgørelse fra 1782 viser, at kun en snes af byens ejendomme var grundmurede. Men det ændrede sig i tiden derefter. For Horsens var det år med økonomisk fremgang, og det satte gang i byggeriet.

Det var i disse rige år, Anders Kruuse og Jens Hiernøe arbejdede. Inspirationen hentede de under deres uddannel-

se på Kunstakademiet i København. Her blev de bl.a. undervist af den kongelige bygningsinspektør K. F. Harsdorf, som også satte sine spor i Horsens. Han tegnede nemlig det nu forsvundne Palæet på Torvet, hvor de russiske prinsesser Catharina og Elisabeth og prinserne Peter og Alexis boede efter deres forvisning fra det store land i øst.

Anders Kruuse var murermester på dette byggeri, og stilen kom til at præge meget af det, han senere stod bag, bl.a. Nørregade 21: En enkel, jysk klassicisme, med en port i den ene side, oftest med en portal i sandsten.

Kunstneriske sving

Lidt flere kunstneriske sving kom der over tingene, når Jens Hiernøe var blandet ind. Han var ikke kun arkitekt, men også uddannet billedhugger, og han brugte sin kunnen på begge områder, når han byggede.

Nørregade 11 er typisk for ham. Ejendommen er fra 1774 og er det første hus i Jylland, som blev opført i den nyklassicistiske stil - med pilastrene (søjlerne) fra tag til sokkel og kamtakningen under tagkanten.

Set i historiens store perspektiv er Anders Kruuse

Nørregade 5 er en af de mange anonyme 1700-tals bygninger i Horsens. Læg mærke til bindingsværket, som titter frem i porten. Det var i mange tilfælde kun facaderne, som blev grundmuret og pudset.

klart den mest kendte af de to. Han har bygget i hele Østjylland - fra Kolding i syd til Randers i nord. Jens Hiernøe er derimod mere lokal og har mest arbejdet med udsmykninger og som hjælper for Kruuse.

Et par af stiftelserne i Horsens. Svaneboligen i Fugholm (nu restaurant Svanen) og Flensborg Enkebolig i Nørregade (som museet har overtaget) er Kruuses værk. På Sendergade har han bygget nogle af de store gårde, bl.a. numrene 15, 41 og 43.

Jens Hiernøe har bl.a. stået bag præstegården i Hatting fra 1790 og en del af

Til de to kendte arkitekters bygninger fejer sig en række andre, hvis bygmestre vi ikke kender.

Nørregade 5 kan nævnes som et eksempel. Oprindeligt var huset kun i to etager. Den tredje er kommet til siden, men passer fint i stilen. Det samme kan ikke siges om butiksfacaden, som er af endnu nyere dato.

Et kig ind i porten i Nørregade 5 afslører noget andet, som er karakteristisk for 1700-tallet: I mange tilfælde var det kun facaderne, som blev grundmuret og pudset. I gårdene var det stadig bindingsværket, som blev brugt. Det handler den næste artikel om.